धनञ्जय कृतं पापं कल्याणेनापहन्यते । ख्यापनेनानुतापेन दानेन तपसाऽपि वा ।
निवृत्त्या तीर्थगमनात् श्रुतिस्मृतिजपेन वा । त्यागवांश्च पुनः पापं नालं कर्त्तुमिति श्रुतिः ।
त्यागवान् जन्ममरणे नाप्नोतीति श्रुतिर्यदा । प्राप्तवर्त्मा कृतमतिर्ब्रह्म सम्पद्यते तदा ।
स धनञ्जय निर्द्वन्द्वो मुनिर्ज्ञानसमन्वितः । वनमामन्त्र्य वः सर्व्वान् गमिष्यामि परन्तप । १९५
न हि कृत्स्नतमो धर्म्मः शक्यः प्राप्तुमिति श्रुतिः । परिग्रहवता तन्मे प्रत्यक्षमरिसूदन ।
मया सृष्टं तु पापं हि परिग्रहमभीप्सता । जन्मक्षयनिमित्तञ्च शक्यं प्राप्तुमिति श्रुतिः ।
स परिग्रहमुत्सृज्य कृत्स्नं राज्यं तथैव च । गमिष्यामि विनिर्मुक्तो विशोको विज्वरस्तथा ।
प्रशाधि त्वमिमामुर्व्वीं क्षेमां निहतकण्टकां । न ममार्थोऽस्ति राज्येन भोगैर्व्वा कुरुसत्तम ।
इत्येवमुक्त्वा वचनं धर्म्मराजो युधिष्ठिरः । व्युपारमत तं पार्थः कनीयान् प्रत्यभाषत । २००
इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्व्वणि राजधर्म्मानुशासनपर्व्वणि युधिष्ठिरपरिदेवनायां सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥
॥ वैशम्पायन उवाच ॥ अथार्ज्जुन उवाचेदमधिक्षिप्त इवाक्षमी । अभिनीततरं वाक्यं दृढवादपराक्रमः ।
दर्शयन् स तदात्मानमुग्रमुग्रपराक्रमः । स्मयमानो महातेजाः सृक्कणी परिसंलिहन् ।
॥ अर्ज्जुन उवाच ॥ अहो दुःखमहो कृच्छ्रमहो वैक्लव्यमुत्तमं । यत्कृत्वामानुषं कर्म्म त्यजेयाः श्रियमुत्तमां ।
शत्रून्हत्वा महीं लब्ध्वा स्वधर्म्मेणोपपादितां । एवंविधं कथं सर्व्वं त्यजेया बुद्धिलाघवात् ।
क्लीवस्येह कुतो राज्यं दीर्घसूत्रस्य वा पुनः । किमर्थं च महीपालानबधीः क्रोधमूर्च्छितः । २०५
यो ह्याजिजीविषुर्भैक्ष्यं कर्म्मणा येन केनचित् । समारम्भान् बुभूषेत हतस्वस्तिरकिञ्चनः ।
सर्व्वलोकेषु विख्यातो न पुत्रपशुसंहितः । कापालीं नृप पापिष्ठां वृत्तिमासाद्य जीवतः ।
सन्त्यज्य राज्यमृद्धन्ते लोकोऽयं किं वदिष्यति । सर्व्वारम्भान् परित्यज्य हतस्वस्तिरकिञ्चनः ।
कस्मादाशंससे भैक्ष्यं कर्त्तुं प्राकृतवत्प्रभो । अस्मिन्राजकुले जातो जित्वा कृत्स्नां वसुन्धरां ।
धर्म्मार्थावखिलौ हित्वा वनं मौर्ख्यात्प्रतिष्ठसे । यदिमानि हवींषीह विमथिष्यन्त्यसाधवः । २१०
भवता विप्रहीणानि प्राप्तं त्वामेव किल्बिषं । आकिञ्चन्यमनाशंस्यमिति वै नङ्क्षयोऽब्रवीत् ।
कृत्वा नृशंस्यं ह्यधने धिगस्वधनतामिह । अश्वस्तनमृषीणां हि विद्यते वेद तद्भवान् ।
यन्त्विमं धर्म्ममित्याहुर्द्धनादेष प्रवर्त्तते । धर्म्मं संहरते तस्य धनं हरति यस्य सः ।
ह्रियमाणे धने राजन् वयं कस्य क्षमेमहि । अभिशस्तं प्रपश्यन्ति दरिद्रं पार्श्वतः स्थितं ।
दारिद्र्यं पातकं लोके न तच्छंसितुमर्हति । पतितः शोचते राजन्निर्द्धनश्चापि शोचते । २१५
विशेषं नाधिगच्छामि निर्द्धनस्यावरस्य च । अर्थेभ्यो हि विवृद्धेभ्यः सम्भृतेभ्यस्ततस्ततः ।
क्रियाः सर्व्वाः प्रवर्त्तन्ते पर्व्वतेभ्य इवापगाः । अर्थाद्धर्म्मश्च कामश्च स्वर्गश्चैव नराधिप ।
प्राणयात्राऽपि लोकस्य विनाऽर्थं न प्रसिध्यति । अर्थेनेह विहीनस्य पुरुषस्याल्पमेधसः ।
विच्छिद्यन्ते क्रियाः सर्व्वा ग्रीष्मे कुसरितो यथा । यस्यार्थास्तस्य मित्राणि यस्यार्थास्तस्य बान्धवाः ।
यस्यार्थाः स पुमान् लोके यस्यार्थाः स च पण्डितः । अधनेनार्थकामेन नार्थः शक्यो विधित्सता । २२०